

RITUAL ȘI LEGISLAȚIE ÎN CELEBRAREA SĂRBĂTORII CORTURILOR

Preot dr. Adrian Medan

Calendarul religios vechitestamentar pune în lumină trei sărbători speciale din spiritualitatea poporului evreu, Paștile, Cincizecimea și Sărbătoarea Corturilor. Spre deosebire de celelalte celebrări evreiești, acestea trei aveau un statut special, fiind sărbători *de pelerinaj*, astfel că toți bărbații evrei maturi aveau obligativitatea de a se prezenta la templul din Ierusalim pentru celebrarea lor. Ultima dintre cele trei, Sărbătoarea Corturilor, era celebrată la sfârșitul anului civil, începând din 15 Tishri, iar celebrarea ei se întindea pe parcursul a șapte zile, fiind cea mai jovială dintre toate manifestările religioase ale poporului evreu.

1. Precizări terminologice. Numele evreiesc al sărbătorii este *hag hassūkkôt* (הַג הַסֻּכּוֹת) – de aici denumirea de Sukkot - (cf. Lev 23, 34), și el derivă de la cuvântul סֻכָּה (*sūkkâh*), care înseamnă cort¹. Sărbătoarea apare în Sfânta Scriptură sub mai multe denumiri:

- cel mai frecvent ea apare cu numele enunțat anterior: **Sărbătoarea Corturilor** - הַג הַסֻּכּוֹת (Lev. 23, 34, 42; Deut. 16, 13; 31, 10; II Paralip. 8, 13; Ezdra 3, 4; Neem. 8, 14-15; Zah. 14, 16);

- un alt nume cu care este asimilată este **sărbătoarea străngerii roadelor**, sau **a recoltei** - הַג הַתְּבָאָה (Ieș. 23, 16; 34, 22), întrucât ea avea loc după terminarea străngerii recoltei și a fructelor;

- ea apare și cu numele de **Sărbătoarea Domnului** - הַג יְיָ (Lev. 23, 39; Jud. 21, 19; Osea 9, 5);

- a fost numită și simplu **sărbătoarea** - הַחַג (III Regi 8, 2, 65; 12, 32; Iez. 45, 25; Neem. 8, 14; II Paralip. 5, 3; 8, 7; In. 7, 2), ceea ce sugerează faptul că în timp importanța ei a crescut semnificativ².

¹ Harris Robert Laird, Archer Gleason Leonard, Bruce K. Waltke, *Theological Wordbook of the Old Testament*, electronic ed., Chicago, Moody Press, 1999, p. 623.

² John E. Hartley, *Word Biblical Commentary: Leviticus*, Dallas, Word Incorporated, 2002 vol. 4, p. 381. În *New Unger's Bible Dictionary* se spune că numirea de *sărbătoarea* (fără alte specificații) atribuită Sărbătorii Corturilor se datorează faptului că *it was the most important or well known (a*

- Numele grecesc al sărbătorii este Σκηνοπηγία – skinopighia³ (In. 7, 12). Termenul apare de nouă ori în Septuaginta, iar de opt ori este pus în legătură cu Sukkot, excepție făcând II Mac. 1, 9, 18, unde este vorba de sfințirea templului din 164 î.H., însă chiar și aici există o anumită legătură cu sărbătoarea. În Noul Testament termenul apare o singură dată, în In. 7, 12, fiind pus în legătură certă cu Sukkot⁴.

- Cât privește limba latină, în Vulgata cuvântul *sūkkôt* a fost tradus sub forma *tabernacula*⁵, fapt care explică și denumirea sărbătorii în limba engleză: Feast of Tabernacles.

Numele de **Sărbătoarea Corturilor**, cel mai frecvent întâlnit în Sfânta Scriptură, și cel mai uzual al celebrării, are la bază mai multe elemente; în primul rând sărbătoarea a fost numită astfel „în amintirea șederii evreilor în corturi pe timpul peregrinării celor 40 de ani prin pustie, când Dumnezeu, în urma legământului sinaitic, le-a purtat de grijă și, în pofida condițiilor naturale aspre, le-a asigurat existența”⁶. În timpul celebrării ei, timp de șapte zile evreii trebuiau să locuiască în corturi, respectând porunca divină: „Să locuiți șapte zile în corturi; tot israelitul băștinaș să locuiască în corturi, ca să știe urmașii voștri că în corturi am așezat Eu pe fiii lui Israel, când i-am scos din pământul Egiptului. Eu sunt Domnul Dumnezeuul vostru” (Lev. 23, 42-43). Astfel, de la corturile în care ar fi locuit evreii în pustiu și de la cele în care au locuit și după aceea în timpul sărbătorii, a derivat numele de Sărbătoarea Corturilor.

Totuși, există anumite inadvertențe în ceea ce privește numirea de Sărbătoarea Corturilor și raportarea ei la locuințele evreilor din perioada peregrinării prin pustie. Aria semantică a cuvântului *sukkah* (סֻכָּה) este foarte largă, el având și alte sensuri în afară de *cort* sau *colibă*; *sukkah* este o construcție provizorie și, în ciuda accepțiunii generale, ea reprezintă mai degrabă un acoperiș făcut din crengi înfrunzite, al cărei scop era acela de a proteja de soarele puternic

fost cea mai importantă sau cea mai cunoscută, t.n.) (Unger Merrill Frederick, Harrison R. K., Vos Howard Frederic, Barber Cyril J., *The New Unger's Bible Dictionary*, Rev. and updated ed., Chicago, Moody Press, 1988, secț. **Booths (Tabernacles), Feast of**), ceea ce sugerează că este greu de precizat motivul cert al prestigiului de care se bucura Sukkot. Pr. Prof. Mircea Basarab merge pe aceeași idee, afirmând că *faptul că de mai multe ori sărbătoarea ... a apărut în Vechiul Testament sub denumirea de Sărbătoarea, ne îndreptățește să credem că odinioară ea s-a bucurat de foarte mare cinste din partea evreilor; încât denumirea ei sub această formă simplă nu crea confuzii* (Mircea Basarab, *Sărbătoarea corturilor și interpretarea ei în creștinism*, în „Studii Teologice”, XII (5-6), 1960, p. 220).

³ Cuvântul Σκηνοπηγία (skinopighia) înseamnă exact *fixarea, așezarea corturilor*, de la *skene* = cort și *pegnymi* = a înfinge, a fixa (cf. *Noul Testament, Evanghelia după Ioan*, ed. bilingvă, introd., trad., comentariu și note patristice de Cristian Bădiliță, Curtea Veche Publishing, București, 2010, p. 247).

⁴ Kittel Gerhard, Friedrich Gerhard, Bromiley Geoffrey William, *Theological Dictionary of the New Testament*, Grand Rapids, Michigan, W.B. Eerdmans, 1995, p. 1044.

⁵ http://www.biblicalperspectives.com/books/festivals_2/1.html.

⁶ Pr. prof. dr. Dumitru Abrudan / Pr. Prof. Dr. Emilian Cornițescu, *Arheologia biblică*, Sibiu, EIBMBOR, 2002, p. 296.

al zilei și de roua nopții. De asemenea, un astfel de adăpost avea și rol de camuflaj, ascunzând pe om de dușmani sau animale sălbatice⁷. În limba română a fost tradus prin *cort*, însă sensul său de bază, cum putem deduce din cele enunțate anterior, este cel de *colibă*, de adăpost provizoriu făcut din crengi. În drumul prin pustiu evreii nu au locuit în colibe, ci în corturi⁸. Prin urmare, relaționarea dintre locuințele evreilor din perioada rătăcirii prin pustie și Sărbătoarea Corturilor devine problematică.

Această neconcordanță poate fi totuși depășită dacă se ia în considerare un alt aspect; tradiția numirii Sărbătorii Corturilor ar fi putut avea la bază faptul că imediat după eliberarea din robia egipteană evreii au făcut cel dintâi mare popas la Sucot⁹ - סֻכּוֹת (Ieș. 12, 37; Num. 33, 5). Ori din ce punct de vedere am privi numele sărbătorii, etimologia acestuia rămâne parțial enigmatică; în fața neconcordanței reiterate anterior dintre *cort* și *colibă*, avem doar porunca din Lev. 23, 42, care stipulează utilizarea colibelor ca locuințe provizorii în timpul celor șapte zile (Lev. 23, 34) de sărbătoare.

Numirea de *Sărbătoarea Corturilor*, așa cum a fost statornicită în limba română, este deci inadecvată în raport cu modul de celebrare, corect fiind a utiliza numele de *Sărbătoarea Colibelor*. Totuși, cunoscând sensul corect al expresiei, se poate păstra numirea deja consacrată, aceea de Sărbătoarea Corturilor.

2. Ritual și legislație în celebrarea sărbătorii Sukkot

Sukkot era un timp al celebrării, era sărbătoarea cu cea mai amplă desfășurare dintre toate celelalte sărbători evreiești. Asemeni sărbătorii Paștilor, Sukkot avea șapte zile de prăznuire, iar pe lângă acestea s-a mai adăugat una, ziua a opta. Sukkot se înscrie în lista selectă a celor trei mari praznice anuale care presupuneau pelerinaj (אָג - *hāg*) la Templul din Ierusalim¹⁰. Precum în cazul

⁷ J. Alberto Soggin, *Israel in the biblical period. Institutions, festivals, ceremonies, rituals*, Edinburgh, Scotland, 2001, p. 115. În *New Catholic Encyclopaedia* se afirmă că *sukkah* era construită de către fermieri în câmp și avea rolul de a-i adăposti pe aceștia în timpul cât se aflau departe de casă pentru recoltă (*New Catholic Encyclopedia*, ediția a doua, vol. 2, The Gale Group, 2003, p. 531).

⁸ John E. Hartley, *Word Biblical Commentary: Leviticus*, Dallas, Word Incorporated, 2002, vol. 4, p. 389.

⁹ Locul acesta apare în cartea Facerii, el primindu-și numele de la patriarhul Iacov, cel care a locuit acolo perioadă (Fac. 33, 17).

¹⁰ Sfântul Chiril al Alexandriei vede în obligativitatea ca evreii să se prezinte la templu cu ocazia sărbătorii un act prefigurativ al realităților eshatologice. „Dar observă că sărbătoarea se săvârșea numai în Ierusalim și era necesar ca locuitorii din toată Iudeea să se adune în el. Iar aceasta era încă un semn că toți cei ce au trăit o viață cinstită și vrednică de laudă, trebuie să se adune în Ierusalimul de sus, cel ceresc, ca să fie acolo împreună cu Hristos și să serbeze împreună cu El. Iar celor ce sunt încă necredincioși și n-au primit harul învierii, ci au (disprețuit) respins mai mult o taină atât de adâncă și de vrednică de cinstire, judecata le va fi spre pieire și le este rânduit să fie, fără îndoială, în tot răul. Căci vor merge la chinuri” (Sfântul Chiril al Alexandriei, *Despre închinarea și slujirea în duh și adevăr*, în PSB, vol. 38, trad. de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, București, EIBMBOR, pp. 602-603).

lui Paștilor și Cincizecimii, este greu a determina exact când a primit acest caracter. Cei mai mulți autori merg pe ideea că Sukkot a primit caracterul de sărbătoare de pelerinaj în timp¹¹.

Totuși, există elemente scripturistice care sugerează că Sukkot a primit caracter de sărbătoare de pelerinaj destul de devreme. Astfel, în Jud. 21, 19 se spune: „Și au mai zis: Iată, în fiecare an se face sărbătoarea Domnului în Șilo, care este așezat la miazănoapte de Betel și la răsărit de drumul ce duce de la Betel la Sichem și la miazăzi de Lebona”. Șilo a fost capitala Israelului în vremea lui Iosua, după stabilirea poporului ales în pământul Canaanului. Astfel, versetul amintit anterior sugerează clar că încă din vremea lui Iosua, deci imediat după așezarea în Canaan, Sukkot presupunea pelerinaj la un sanctuar central.

Sukkot, asemeni celorlalte sărbători evreiești, a cunoscut o anumită dezvoltare în timp, celebrarea sa amplificându-se treptat, astfel încât a ajuns la un moment dat să fie cea mai apreciată sărbătoare evreiască. În cele ce urmează vom analiza specificul ei în două faze: 1. de la instituire până la robia babiloniană, și 2. în perioada post-exilică.

2.1. De la instituire până la robia babiloniană. În conformitate cu datele oferite în Pentateuh, Sărbătoarea Corturilor trebuia celebrată timp de o săptămână, începând cu 1° Tishri¹² (luna a șaptea a anului – cf. Iez. 45, 25), la 5 zile după Ziua Ispășirii. „Din ziua a cincisprezecea a lunii a șaptea începe sărbătoarea corturilor; șapte zile să sărbătorești în cinstea Domnului” (Lev 23, 34). Deși se specifică clar faptul că sărbătoarea în sine avea șapte zile de prăznuire, este pomenită și o a opta zi, distinctă de primele șapte și care încheia sărbătoarea. „Șapte zile să aduceți jertfă Domnului și în ziua a opta va fi adunare sfântă; să aduceți arderi de tot Domnului: aceasta este încheierea sărbătorii; nici o muncă să nu faceți” (Lev 23, 36). Prima zi presupunea *adunare sfântă* (מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ) (cf. Lev. 23, 2) și repaus total, aspecte specifice și zilei a opta. Aceasta din urmă este o עֲצֵרֶת, cuvânt care a fost tradus în multe feluri: *adunare solemnă*, *adunare sfântă*, *sfârșitul adunării*, *sfârșitul ceremoniei* etc., însă, probabil, cea mai potrivită interpretare a acestui cuvânt este *sărbătoare solemnă*¹³. Numele uzual al zilei a opta este *shemini ațeret*. Această denumire apare și în contextul sărbătorii Cincizecimii, și are sensul de *adunare solemnă*, referindu-se la faptul că în această ultimă zi avea loc adunarea sfântă a evreilor, care încheia sărbătoarea. Rabinii au adăugat sărbătorii și o a noua zi, *bucuria*

¹¹ Schoville Keith N., *Ezra-Nehemiah*, Joplin, Mo.: College Press, 2001, p. 219.

¹² Echivalentul modern al lunii Tishri este septembrie-octombrie (<http://revistaimpuls.wordpress.com/2009/02/19/sarbatoarea-corturilor/>).

¹³ Hartley John E., *Word Biblical Commentary: Leviticus*, vol. 4, Dallas, Word Incorporated, 2002, p. 388.

Legii (Simhat Torah), în care se împlinea, se desăvârșea ciclul anual de citire a Legii¹⁴.

Sfântul Chiril al Alexandriei, analizând porunca odihnei din prima și a opta zi a sărbătorii Sukkot, deosebește esențial cele două zile din punct de vedere al mesajului tipologic. În gândirea marelui exeget, odihna zilei întâi reiterează momentele paradisiace din viața protopărinților noștri Adam și Eva, care, înainte de căderea în păcat, trăiau o stare de perpetuă odihnă și liniște ontologică, iar ziua a opta are relevanțe eshatologice, desemnând odihna netulburată din Împărăția lui Dumnezeu a omului mântuit în urma jertfei Mântuitorului¹⁵.

Atmosfera sărbătorească din timpul zilelor de Sukkot era foarte mult amplificată de folosirea frunzelor verzi pe tot parcursul sărbătorii. „În ziua întâi să luați ramuri de copaci frumoși, ramuri de finici, ramuri de copaci cu frunzele late și sălcii de râu și să vă veseliți înaintea Domnului Dumnezeului vostru, șapte zile” (Lev. 23, 40)¹⁶. Celebrarea sărbătorii Sukkot implica obligația fiecărui evreu de a locui pe timpul sărbătorii în colibe¹⁷ făcute special pentru această sărbătoare.¹⁸ „Să locuiți șapte zile în corturi; tot israelitul băștinaș să locuiască în corturi, ca să știe urmașii voștri că în corturi am așezat Eu pe fiii lui Israel, când i-am scos din pământul Egiptului. Eu sunt Domnul Dumnezeul vostru” (Lev 23, 42-43). Astfel, Sukkot dobânda și un caracter

¹⁴ *New Catholic Encyclopedia*, vol. 2, p. 532.

¹⁵ „Iar prima zi și a opta este odihnă. Căci înainte de neascultarea de la început, când nu pătrunseseră în noi păcatul atotobositor, care ne-a pus jugul cu adevărat împovărător și anevoie de purtat, aveam o viețuire liberă și ușoară și fără nici o osteneală în începutul și rădăcina neamului, în Adam. Iar venind Hristos, am revenit din starea intervenită a ostenelelor la starea de la început în ziua a opta. Aceasta după odihnirea (sabatismul) Legii, sau după plinirea vremii legii. Deci lepădând jugul împovărător și spurcat al păcatului de pe sufletul nostru, ne-am odihnit de toată osteneala, chemându-ne la aceasta Hristos, prin credință... Deci e ziua întâi a săptămânii, înfățișând timpul de la începutul omului. Și e de asemenea odihnă ziua a opta, în care a înviat Hristos, pironind pe cruce zăpădit cel împotriva noastră (Col. 2, 11). Căci Unul a murit pentru toți, ca izbăvindu-ne de moarte și de păcate, să ne elibereze de pedeapsă și de ostenele, și să dobândim prin El odihna cea de la început (Evr. 4, 11)” (Sfântul Chiril al Alexandriei, *Despre închinarea și slujirea în duh și adevăr*, p. 601).

¹⁶ „În cazul sărbătorii Sukkot, strugurii și măslinile constituiau ofranda cea mai importantă, și aceasta datorită faptului că atunci era timpul pentru recoltarea lor. Este posibil ca ele să fi fost duse la templu sub forma unui produs finit de tipul uleiului. De asemenea, este posibil ca porunca din Lev. 23, 40, de a aduce copaci cu frunze late, ulterior interpretate ca referindu-se la arborile de lămâie, să fi avut inițial sensul ca fiecare evreu să aducă cele mai frumoase fructe din recolta lor” (Jeffrey L. Rubenstein, *The Sukkot Wine Libation*, în Ki Baruch Hu, Ancient Near Eastern, Biblical and Judaic Studies in Honor of Baruch of Levine, edited by Robert Chazan, William W. Hallo and Lawrence H. Schiffman, Eisenbrauns, Winona Lake, Indiana, 1999, p. 578).

¹⁷ Evreii locuiau în colibe, nu în corturi, cum în mod eronat se traduce frecvent în limba română.

¹⁸ *Dicționar enciclopedic de iudaism*, trad. de Viviane Prager (coordonator), C. Litman și Țicu Goldstein, București, Ed. Hasefer, 2000, p. 750. Această prevedere scoate în evidență un aspect al sărbătorii care îi sporește frumusețea: cum toți locuiau în locuințe provizorii, „clasa socială, averea și avuțiile își pierd valoarea, și fiecare familie se întoarce la viața simplă, de pelerin” (<http://revis-taimpuls.wordpress.com/2009/02/19/sarbatoarea-corturilor/>).

anamnetic, locuirea în colibe făcute din crengi înfrunzite având drept scop rememorarea peregrinării timp de patruzeci de ani prin pustie după eliberarea din robia egipteană, totul amintind de purtarea de grijă pe care Dumnezeu le-a oferit-o în acea perioadă și de promisiunea că îi va proteja și în viitor¹⁹, cu referire specială la recolte (Deut. 16, 15).

Faptul de a locui în colibe în perioada celor șapte zile de sărbătoare era semnul libertății, în contrast cu locul robiei egiptene. Cortul devenea un simbol al libertății²⁰, al independenței, al autogovernării. Cortul este locuința care permite mișcarea neîncetată, facilă în orice moment, și care nu îl ține pe om legat de un anumit loc. În contrast cu *casa robiei*, în care evreei erau ținute silit, de unde nu aveau voie să iasă, și care îi înălțuia și îi condamna la statutul de sclavi, cortul devenea elementul vizibil al libertății neîngrădite.

Sukkot era sărbătoarea cu cea mai amplă desfășurare, iar numărul de jertfe aduse nu avea egal în arealul religios evreiesc. Tot ansamblul de acte rituale specifice celor 8 zile în care se serba Sărbătoarea Corturilor este foarte amplu descris în Num. 29, 12-39, fiecare zi fiind analizată în amănunt. În timpul celor 8 zile erau jertfiți nu mai puțin de 71 de viței, 13 în prima zi, 12 în a doua, 11 în a treia etc., în ordine descrescătoare²¹ (Num. 29, 12-38).

Tabelul de mai jos arată ordinea și numărul de jertfe specifice fiecăreia dintre cele șapte zile ale sărbătorii Sukkot, precum și cele din ziua a opta. Este foarte evident că primele șapte zile aveau un statut diferit de cel al zilei a opta, fapt vizibil și prin numărul de jertfe aferente. Ziua a opta nu mai prezenta ritualuri atât de ample, ci ea încununa întreaga sărbătoare.

¹⁹ Colibele provizorii în care locuiau evreei în timpul sărbătorii Sukkot simbolizează dependența omului de Dumnezeu din perspectiva faptului că acesta era cel care oferă mâncarea, apa și locuința. Aceasta se poate aplica și în ceea ce privește viața duhovnicească, întrucât fără harul lui Dumnezeu sufletul omului nu este decât un deșert arid (http://www.biblicalperspectives.com/books/festivals_2/1.html).

²⁰ Unger Merrill Frederick, Harrison R. K., Vos Howard Frederic, Barber Cyril J., *The New Unger's Bible Dictionary*, secț. Booths, Feast of.

²¹ Acest mod de a aduce jertfe este unul pe cât de original, pe atât de greu de înțeles. Sfântul Chiril al Alexandriei spune că „*e greu de văzut înțelesul celor poruncite și obscur este lucrul în firea lui*” (Sfântul Chiril al Alexandriei, *Despre închinarea și slujirea în duh și adevăr*, p. 609), sugerând tocmai dificultatea de a ghici raționamentul acestui tip de jertfire. Totuși, Sfântul Chiril încearcă o interpretare a acestor jertfe: „*Așadar, înfățișând chemarea lui Israil în gradele cele înalte, de mijloc și mai de jos, se jertfesc lui Dumnezeu viței, berbeci și miei; dar numărul vițelilor era mereu mai mic, deoarece cei aleși se împuținau mereu și timpul suferea tot mai mult de raritatea celor înalți și preaincercați, până la ziua a șaptea, adică până la venirea Mântuitorului nostru, când s-a ivit odihna (sabatismul) în duh și sfârșitul păcatului. Căci am fost îndreptați în Hristos, când veacul de față a coborât spre păcat. Iar semn al acestui fapt este sămbăta așezată la sfârșitul întregii săptămâni. De aceea înțelept rânduiește Legea până sămbăta aducerea jertfelor, adică chemarea Legii, și slujba de sfințire prin jertfe cerută de ea*” (p. 610).

Ziua	Viței	Berbeci	Miei	Țapi
Întâi	13	2	14	1
A doua	12	2	14	1
A treia	11	2	14	1
A patra	10	2	14	1
A cincea	9	2	14	1
A șasea	8	2	14	1
A șaptea	7	2	14	1
Total în șapte zile	70	14	98	7
Ziua a opta	1	1	7	1

Fiecare jertfă sângeroasă era însoțită de un dar de turnare și de pâine, iar acesta din urmă consta din făină de grâu frământată cu untdelemn, însă cantitatea de făină utilizată era diferită în funcție de animalul jertfit; astfel, cu fiecare vițel se aduceau trei zecimi de efă, două zecimi cu fiecare berbec, iar cu fiecare miel se aducea câte o zecime de efă. Tot astfel, pentru fiecare țap se aducea dar de pâine și de turnare (Num. 29, 7-39).

În cea de a opta zi avea loc o mare adunare de sărbătoare²², în care se jertfea „un vițel, un berbec și șapte miei fără meteahnă. Și cu ei dar de pâine și turnare pentru vițel, pentru berbec și pentru miei, după numărul lor, cum e rânduiala. Iar din turma de capre să aduceți un țap, jertfă pentru păcat, pe lângă arderea de tot neconținută cu darul de pâine și cu turnarea ei” (Num. 26, 36-38). S-a sugerat că aceasta ar fi fost „ziua cea mare a sărbătorii” la care se face aluzie în In. 7, 37²³, însă cel mai probabil nu este așa, ci evanghelistul Ioan face referire la ziua a șaptea.

Sukkot era o sărbătoare a bucuriei, a exaltării în fața binecuvântărilor lui Dumnezeu față de poporul Său. „Sărbătoarea corturilor s-o săvârșești în șapte zile, după ce vei aduna din aria ta și din teascul tău. Și să te veselești în sărbătoarea ta: tu, fiul tău și fiica ta, robul tău și roaba ta, levitul și străinul, orfanul și văduva, care sunt în cetățile tale. Șapte zile să sărbătorești înaintea Domnului Dumnezeului tău, la locul pe care-l va alege Domnul Dumnezeul

²² Sfântul Chiril al Alexandriei vede în ziua a opta, cea care încheia sărbătoarea Sukkot, o prefigurare a timpurilor mesianice, când poporul dreptcredincios va beneficia de roadele harului lui Hristos; astfel, „s-a sfârșit slujirea în umbre și călăuzirea în chip (tip) în ziua a opta, când a înviat Hristos și a intrat timpul tăierii împrejur în duh. Căci s-a închis mulțimea veche a celor chemați, suferind de păcatul necredinței și a răsărit în loc poporul cel nou și ales prin tărie duhovnicească” (Sfântul Chiril al Alexandriei, *Despre închinarea și slujirea în duh și adevăr*, p. 610).

²³ *Dicționar Biblic*, red. pr.: J. D. Douglas, ed. a IV-a, rev., Oradea, Ed. Cartea creștină, 2008, p. 271.

tău, ca să fie numele Lui acolo; că te va binecuvânta Domnul Dumnezeuul tău în toate roadele și în tot lucrul mâinilor tale, și tu de aceea să fii vesel" (Deut. 16, 13-15). Prin urmare, toți cei de parte bărbătească, inclusiv sclavii, trebuiau să participe la sărbătoare. Bucuria era generală, toți, fără excepție, indiferent de clasa socială, putând gusta din savoarea celei mai joviale sărbători evreiești. O referire specială cu privire la Sărbătoarea Corturilor se face în Deut. 31, 10-13, unde se specifică faptul că odată la șapte ani, cu prilejul celebrării sărbătorii, trebuie citită Legea în auzul a tot poporul. „*După trecerea a șapte ani, în anul iertării, la sărbătoarea corturilor, când tot Israelul va veni să se înfățișeze înaintea feței Domnului Dumnezeului tău, în locul pe care-l va alege Domnul, să citești legea aceasta înaintea a tot Israelul și în auzul lui; să aduni poporul, bărbații, femeile, copiii și pe străinii tăi care se vor afla în cetățile tale, ca să audă și să învețe și ca să se teamă de Domnul Dumnezeuul vostru și ca să se silească să îplinească toate cuvintele legii acesteia. Fiii lor care nu știu vor auzi și vor învăța a se teme de Domnul Dumnezeuul vostru în toate zilele, cât veți trăi pe pământul în care treceți voi peste Iordan ca să-l stăpâniți*" (Deut. 31, 10-13). Textul acesta aduce în prim plan două aspecte noi vizavi de celebrarea Sukkot odată la șapte ani:

Citirea Legii în auzul a tot poporul;

Dacă în mod normal trebuia ca în timpul sărbătorii să se adune la Ierusalim toți bărbații (Deut. 16, 16; Ieș. 23, 17; 34, 23), de data aceasta se stipula să fie prezent „*poporul, bărbații, femeile, copiii și ... străinii tăi care se vor afla în cetățile tale, ca să audă și să învețe și ca să se teamă de Domnul Dumnezeuul vostru*" (Deut. 31, 12).

Scopul acestei porunci este cu siguranță unul educativ; era extrem de greu ca cineva din popor să dețină o copie a Legii, de aceea transmiterea ei se făcea exclusiv prin citire, de către preoți, în fața poporului. În felul acesta porunca își dovedea cu atât mai mult valoarea și viabilitatea, neexistând practic altă posibilitate ca mesajul și conținutul Legii să rămână viu în memoria și viața evreilor. Ținând cont că existau doar trei momente în an când poporul se aduna la templu (Paștile, Cincizecimea și Sărbătoarea Corturilor), trebuia aleasă una dintre aceste trei mari sărbători pentru a se citi Legea în auzul întregului popor. A fost desemnată Sukkot.

Porunca citirii Legii în cadrul sărbătorii Sukkot a fost împlinită și de către Ezdra, după întoarcerea poporului evreu din robia babiloniană. Pentru a-și reaminti învățăturile Legii, poporul s-a adunat în fața lui Ezdra, iar acesta, ajutat de leviți (Neem. 8, 9), citea și tâlcuia învățăturile Legii. Găsind directivele legate de celebrarea Sărbătorii Corturilor, poporul a purces la celebrarea ei, iar în fiecare din cele șapte zile de prăznuire s-a citit din Lege în fața poporului (Neem. 9, 18). O mențiune vizavi de împlinirea acestei porunci din Lege găsim în Baruh 1, 14. Acest obicei al citirii Legii în auzul întregului popor a

fost întrerupt în momentul distrugerii Ierusalimului de către romani, în anul 70 d.H.²⁴, dar a fost reluat în zilele noastre²⁵.

2.2. Sukkot în perioada post-exilică.

Sukkot a cunoscut o dezvoltare constantă din punct de vedere al amplitudinii manifestărilor specifice. Perioada post-exilică a adus noi îmbogățiri ritualurilor, cele mai cunoscute fiind cele referitoare la libația apei din fântâna Siloamului și iluminarea curții femeilor. În Pentateuh, în mod logic, nu apar specificate cele două ritualuri. Aceasta a făcut ca ritualul aducerii apei de la Fântâna Siloamului și turnarea ei pe altar să fie respins total de secta saducheilor²⁶. Fariseii însă îl considerau de mare importanță, întrucât el presupunea recitarea unor rugăciuni pentru ploaie și, totodată, aducea aminte de faptul că ploaia era un dar al lui Dumnezeu, indispensabil recoltei. Un argument în sensul acesta este textul din Zah. 14, 17 („*Iar cele din neamurile pământului care nu se vor sui să se închine în Ierusalim, Împăratului, Domnul Savaot, nu vor avea parte de ploaie*”), verset care condiționează bunul mers al vremurilor pentru roade bogate de celebrarea sau nu a Sărbătorii Corturilor. Totuși, contextul în care apare textul amintit este unul în care mesajul are conotații tipologic-eschatologice, ceea ce face ca relația dintre ritualul apei și versetul în cauză să poată fi doar sugerată subiectiv.

2.2.1. Desfășurarea sărbătorii²⁷. Ziua de 14 Tishri era destinată pregătirii pentru sărbătoare, astfel că pelerinii veniți din toate colțurile țării pregăteau cele necesare pentru celebrarea care avea să înceapă a doua zi. La căderea serii, ceata preoților suna din trâmbițe, anunțând praznicul de a doua zi, iar imediat după miezul nopții porțile templului erau larg deschise, fapt confirmat de istoricul Iosif Flavius²⁸.

În prima zi a sărbătorii, 1° Tishri, în timp ce se pregăteau jertfele de dimineață, câțiva preoți și o mulțime de pelerini, pe fondul făcut de o muzică jovială și într-o atmosferă de mare bucurie, plecau în procesiune la izvorul

²⁴ cf. <http://revistaimpuls.ro/2009/02/19/sarbatoarea-corturilor/>

²⁵ *Enciclopedia iudaismului*, red. coord. Geoffrey Wigoder, trad. de Radu Lupan și George Weiner, București, Ed. Hasefer, 2006, p. 634.

²⁶ Între cele două partide religioase evreiești era o mare rivalitate, iar unul dintre punctele fierbinți era constituit de către *Legea orală*, care se referea la o interpretare orală a Torei, pe care secta saducheilor nu o accepta, însă care avea mare susținere în cadrul fariseilor (Jeffrey L. Rubenstein, *The Sukkot Wine Libation*, p. 575, nota 2).

²⁷ Desfășurătorul acesta are la bază, în linii generale, prezentarea din Unger Merrill Frederick, Harrison R. K., Vos Howard Frederic, Barber Cyril J., *The New Unger's Bible Dictionary*, sect. **Booths, Feast of**.

²⁸ Iosif Flavius, *Antichități iudaice*, 18, 29, Ed. Hasefer, București, 1999.

Siloamului²⁹, de unde preotul lua apă într-un recipient de aur³⁰. Dacă se întâmpla ca prima zi a sărbătorii, 15 Tishri, să fie sâmbăta, apa se aducea cu o zi înainte și era păstrată în templu. Când preotul care aducea apa de la Siloam ajungea la Poarta Apei, cea prin care trebuia să intre, o trompetă suna de trei ori, cu o intonație cât mai veselă³¹, în timp ce tot alaiul se îndrepta spre altarul care se găsea în curtea preoților, cea care înconjura Templul. Apoi preotul înconjura altarul, în timp ce un cor cânta solemn cuvintele din Is. 12, 3: „*Veți scoate apa cu veselie din izvoarele mântuirii*”.

În timp ce preotul care a adus apa de la Izvorul Siloamului urca scările altarului, cei care l-au însoțit, în frunte cu preoții și alți participanți, înconjurau altarul. Începea apoi cântarea marelui Hallel³². Însoțit de un alt preot, care purta un vas cu vin, preotul care aducea apa de la Siloam urca treptele până la altar³³.

²⁹ Sfântul Chiril al Alexandriei vede în apa din fântâna Siloamului un simbol al Mântuitorului Iisus Hristos. „*La poruncile despre sărbătoare s-a adăugat și aceea că trebuie să se veselească din râu. Căci a spus că în ziua cea din urmă a săptămânii, adică în a opta, să scoată apă din pârau și așa să se veselească credincioșii. Iar râul spiritual și ceresc este Hristos, care udă sufletele ce se închină Lui cu undele de sus. De aceea a și zis prin glasul prorocului: „Iată Eu abat spre ei, ca un râu de pace și ca un pârau ce se revarsă, slava popoarelor” (Isaia 66, 12). Dar și dumnezeiescul David a strigat undeva către Dumnezeu și Tatăl tuturor: „Cât ai înmulțit mila Ta, Dumnezeule, iar fiii oamenilor întru acooperământul aripilor Tale vor nădăjdui. Îngrășa-se-vor din grăsimea casei Tale și cu pâraul desfătării Tale îi vei adăpa pe ei” (Ps. 35, 8-9). Căci se cuvine, și cu drept cuvânt, ca cetățenii raiului să se împărtașească bogat de Hristos și să se veselească de darurile îmbelșugate ale Duhului” (Sfântul Chiril al Alexandriei, *Despre închinarea și slujirea în duh și adevăr*, p. 602).*

³⁰ După luarea apei, aceasta era adusă cu mult fast, în procesiune solemnă, intrându-se prin Poarta Apei, iar apoi avea loc libațiunea în partea de sud-vest a altarului. Ploaia venea în Ierusalim din sud-vest, astfel că este posibil ca ceremonia să aibă la bază un ritual arhaic de aducere a ploii (*Encyclopaedia Judaica*, second edition, vol. 19, Editor in Chief: Fred Skolnik, Thompson Gale, 2007, p. 301).

³¹ Instrumentul cu care se emitea acel sunet se numea *shofar*, și se referă la o trâmbiță cu care erau anunțate marile evenimente: începutul sabatului, lunile noi, moartea unei personalități, vreun pericol etc. În cazul de față se anunța, bineînțeles, începutul Sărbătorii Corturilor, care debuta cu actul libației apei (Bruce K. Satterfield, *John 7-9 in Light of the Feast of Tabernacles*, pe <http://emp.byui.edu/SATTERFIELD/Papers/John7-9.3.pdf>, p. 5).

³² Cuvântul *Hallel* înseamnă *cântare de slavă*; Hallel-ul este constituit din interpretarea psalmilor 112-117 (113-118 la evrei), și el este parte specială a marilor sărbători evreiești. Hallel-ul întreg este interpretat cu prilejul următoarelor momente: în fiecare din cele șapte zile ale Sukkot, dar și în zilele de Shemini Ațeret și Simhat Tora; apoi cu prilejul sărbătorii Shavuot, în primele două zile ale Pesah (în Israel doar în prima zi) și în a opta zi a sărbătorii Hanuka (cf. <http://en.wikipedia.org/wiki/Hallel>).

³³ *Libația vinului* este un act foarte ușor trecut cu vederea în contextul sărbătorii Sukkot, fiind foarte puțin accentuat, spre deosebire de libația apei, care se producea concomitent cu cea a vinului și care constituia, alături de actul luminării nopții în curtea templului destinată femeilor, punctul cel mai important din cadrul celebrărilor. Această importanță scăzută a ritualului vinului poate avea la bază faptul că vinul era un element care însoțea destul de mult jertfele de-a lungul anului, astfel că prezența vinului în contextul ritualului sărbătorii Sukkot să fi fost văzută ca un act de rutină. Totuși, ritualul libației apei și a vinului este un gest cultic special, specific acestei sărbători, care îi dă un caracter deosebit. Mai mult, cel mai probabil, în cadrul altor ritualuri care presupuneau libația apei, aceasta era turnată la baza altarului, pe când în cadrul Sukkot aceasta se turna într-un loc

Când cântarea Hallel-ului ajungea la psalmul 117, atunci când se intona chiar primul verset al acestui psalm („*Lăudați pe Domnul că este bun, că în veac este mila Lui*”), toți participanții la sărbătoare întindeau *lulab*-urile spre altar și le agitau. În timpul acesta leviții și întreg poporul intonau de trei ori versetul 1 al psalmului 117. Apoi se continua cântarea Hallel-ului. Când se ajungea la versetul 25 („*O, Doamne, mântuiește! O, Doamne, sporește!*”), acesta era, de asemenea, interpretat de trei ori, iar poporul repeta gestul făcut la intonarea versetului 1³⁴.

În partea stângă a altarului erau cele două locuri (sub forma a două mici recipiente de argint cu orificii de scurgere pe fundul lor) în care trebuia turnat lichidul, astfel că cei doi preoți turnau în același timp, apa în partea de vest, iar vinul în locul special din partea de est, fiind obligatoriu a se turna tot lichidul din vase. Lichidul turnat se scurgea prin intermediul unor mici canale până la apa Siloamului. Cei doi preoți trebuiau apoi să ridice mâinile în sus și să întoarcă vasele, arătând astfel că au turnat întreg conținutul vasului pe altar³⁵.

În momentul în care începea procesiunea înspre Siloam, o alta pornea spre Valea Cedron pentru a aduce crengi de salcie, pentru a împodobi cu ele altarul. După ce actul de împodobire era realizat, urmau sacrificiile obișnuite de dimineață, urmate apoi de cele speciale, specifice acelei zile de sărbătoare.

Este posibil ca ceremonia libației apei să fi celebrat apa care a curs din stâncă în timpul când evreii încă rățăceau prin pustiu (Num. 20, 2-13)³⁶. În timp ce avea loc ceremonia libației apei și vinului, în jurul altarului se desfășura o procesiune extrem de impresionantă, preoții și poporul mărșăluind împreună, ținând în mâini *lulab*-ul³⁷; de asemenea, odată cu această ceremonie se făceau rugăciuni pentru ploaie și pentru învierea celor adormiți³⁸.

special de pe altar (Jeffrey L. Rubenstein, *The Sukkot Wine Libation*, p. 576. Studiul analizează foarte amply actul libației vinului. Poate fi găsit pe <http://hebrewjudaic.as.nyu.edu/docs/IO/2597/RubensteinSukkotWineLibation.pdf>). Concluzia studiului amintit aici este că actul ritualic al libației vinului este unul care are la bază ideea aducerii ofrandelor sub forma pârgei de fructe. Evreii aduceau ulei sau vin, ca produse finite, astfel că aducerea vinului împreună cu apa se justifică în mod complet (p. 590).

³⁴ *Word Biblical Commentary, John*, vol. 36, Dallas: Word, Incorporated, p. 113.

³⁵ Se pare că acest obicei al ridicării mâinilor ca dovadă a turnării apei este destul de recent, el având la bază o întâmplare din timpul domniei regelui Alexander Jannaeus, din dinastia hasmoneilor, care a domnit în Iudeea între 103-76 î.H. Era un cunoscut simpatizant al saducheilor. În calitatea sa de mare preot, cu ocazia Sărbătorii Sukkot, în momentul în care trebuia să toarne apa de la Siloam pe altar, el a turnat-o direct pe pământ, la picioarele sale, act care constituia un afront adus fariseilor. Poporul, văzând gestul său, a început a-l bombarda cu lărmăile pe care le avea fiecare în mână, în cealaltă ținând *lulab*-ul. Au fost chemați imediat soldații, care au ucis în curtea templului, în acea zi, peste 6000 de evrei (http://en.wikipedia.org/wiki/Alexander_Jannaeus).

³⁶ Myers Allen C., *The Eerdmans Bible Dictionary*, Grand Rapids, Michigan, Eerdmans, 1987, p. 167.

³⁷ *Lulab*-ul era un mănunchi de frunze.

³⁸ Freedman David Noel, Myers, Allen C., Beck, Astrid B., *Eerdmans Dictionary of the Bible*, Grand Rapids, Michigan, W.B. Eerdmans, 2000, p. 1270.

Celebră în timpul procesiunilor era exclamația: **Osana!**, care semnifică: „*O, Doamne, măntuiește!*” (din Ps. 117, 25), amintită anterior. Aceasta este cunoscută și datorită faptului că a fost folosită în momentul intrării Domnului Iisus Hristos în Ierusalim, cu o săptămână înainte de patimile și răstignirea Sa (Mt. 21, 9; Mc. 11, 9-10; In. 12, 13).

După terminarea ceremoniilor, fiecare pelerin mergea unde își avea propriul sukkah (cort, colibă), având obligația a purta *lulab*-ul cu sine în acea zi oriunde s-ar fi dus³⁹. Ritualul libației apei avea loc în toate cele șapte zile de sărbătoare, însă, după părerea celor mai mulți cercetători, nu și în ziua a opta.

Seara se adunau atât bărbații, cât și femeile, în curtea templului destinată femeilor, creându-se o atmosferă de mare bucurie. Scopul precis al acestei adunări era acela de a celebra aducerea apei de la Fântâna Siloamului. Atunci se aduceau și se fixau în curte doi suportți înalți, iar pe fiecare se așezau câte patru lămpi mari, iar acestea luminau în fiecare noapte din timpul sărbătorii⁴⁰. Avea loc atunci o procesiune frumoasă, în care fiecare purta o torță, exprimându-se credința în lumina pe care Mesia avea să o aducă în lume⁴¹. Stâlpii pe care erau așezate candelabrele erau mult mai înalți (aveau aproximativ 26 de metri) decât zidul care înconjura curtea femeilor, astfel că lumina se răspândea destul de mult asupra Ierusalimului, oferind imaginii feerice rare⁴². Bucuria acestor momente era de o intensitate rară; este foarte posibil ca fariseii să fi stimulat în mod intenționat amplificarea constantă a acestor momente de veselie, și aceasta datorită împotrivirii saducheilor, care (cum am spus și anterior) considerau că, neavând suport scripturistic, obiceiul aducerii apei de la Siloam și libația acesteia pe altar, nu aveau nici o justificare. Astfel este posibil ca jovialitatea extremă a acestor momente să însemne un afront al fariseilor la adresa comentariilor saducheilor⁴³. Faptul acesta a fost posibil și datorită faptului că majoritatea populației era adepta învățăturilor fariseilor, saducheii având mult mai puțini adepți.

Cele două ritualuri, cel al libației apei pe altar și procesiunea cu torțe din curtea femeilor, au dobândit o importanță majoră în cadrul sărbătorii, devenind chiar definitorii pentru aceasta. Atunci când Mântuitorul avea să participe la celebrarea Sukkot (In. 7) avea să evidențieze aceste două momente, arătându-le într-o perspectivă duhovnicească; astfel, în locul apei de la Siloam oamenii aveau să fie părtași darurilor Duhului Sfânt (In. 7, 37-39), iar torțele nu aveau să mai fie necesare, întrucât în lume a coborât însăși lumina, adică Mântuitorul

³⁹ Unger Merrill Frederick, Harrison R. K., Vos Howard Frederic, Barber Cyril J., *The New Unger's Bible Dictionary*, secț. **Booths, Feast of**.

⁴⁰ Smith William, *Smith's Bible Dictionary*, Nashville, Thomas Nelson, 1997, secț. **TABERNACLES, THE FEAST OF**.

⁴¹ *Noul Testament, Evanghelia după Ioan*, ed. bilingvă, introd., trad., comentariu și note patristice de Cristian Bădiliță, Curtea Veche Publishing, București, 2010, p. 267.

⁴² Pr. prof. Mircea Basarab, *Sărbătoarea Corturilor și interpretarea ei în creștinism*, p. 223.

⁴³ *Enciclopedia iudaismului*, p. 53.

Iisus Hristos, care Se numește pe Sine *lumina lumii* (In. 8, 12). Sensul *luminii* în acest context este dual: pe de o parte sugerează cunoștința pe care mesajul lui Hristos o aduce lumii (sugerată și de cântarea dreptului Simeon în Lc. 2, 32), iar pe de altă parte desemnează viața veșnică, la care mesajul evanghelic îl cheamă pe om.

Tradiția rabinică numește Sukkot drept *sărbătoarea bucuriei noastre*⁴⁴. Deși toate sărbătorile evreiești erau momente de veselie, Sukkot se detașa din acest punct de vedere de toate celelalte; colibele și *lulab*-urile creau o atmosferă specială, pitorească și veselă în tot orașul în timpul zilei, iar noaptea era animată de torțe, lămpi, făclii, muzică, sindrofii pline de veselie⁴⁵ și cântarea leviților de pe treptele templului⁴⁶. Ceremoniile erau foarte fastuoase; pe fondul muzical creat de cântatul fluierelor și la lumina bogată dată de nenumăratele torțe și lămpi, poporul dansa și se veselea toată noaptea, totul culminând cu procesiunea de dimineață la fântâna Siloamului, pentru a aduce apa pentru libație⁴⁷. Atât de mare era bucuria legată de aducerea apei de la Siloam încât au rămas cuvinte celebre în tradiția iudaică: „*Acela care n-a văzut bucuria scoaterii apei, n-a văzut bucurie în viața lui*”⁴⁸.

În noaptea primei zile, din cele șapte ale sărbătorii, în curtea femeilor ardea un sfeșnic de aur, acesta simbolizând, cel mai probabil, stâlpul de foc care i-a condus pe evrei în timpul celor 40 de ani de peregrinare prin pustie, imediat după ieșirea din robia egipteană⁴⁹.

Astfel, pe drept cuvânt Sukkot a devenit *sărbătoarea bucuriei noastre* (שמחת תורה).

În zilele intermediare, jertfele se aduceau după regulă, în timpul acestora preoții înconjurau altarul o singură dată, doar numărul jertfelor specifice sărbătorii schimbându-se în fiecare zi. Evreii de rând aveau dreptul de a face acele munci care aveau legătură cu bunul mers al sărbătorii⁵⁰. Aceste șase zile intermediare aveau caracter de semi-sărbătoare, în sensul că ele erau destinate, cel mai probabil, întâlnirilor prietenești și actelor de bucurie colectivă, când fiecare cap de familie trebuia să acorde o atenție specială ideii de ospitalitate,

⁴⁴ *Encyclopaedia Judaica*, vol. 19, p. 301.

⁴⁵ Smith William, *Smith's Bible Dictionary*, secț. **TABERNACLES, THE FEAST OF.**

⁴⁶ *The Seventh-day Adventist Bible Dictionary; The Seventh-day Adventist Bible Commentary, Volume 8.* Review and Herald Publishing Association, 2002, p. 1085.

⁴⁷ Freedman David Noel, Myers, Allen C., Beck, Astrid B., *Eerdmans Dictionary of the Bible*, p. 1270.

⁴⁸ În revista „Cultul mozaic din R.P.R.”, *Bucuria scoaterii apei*, anul 2, nr. 1 (20), 1 oct. 1957, pp. 2, 4. Textul este luat din Talmud: „*Who has not seen the rejoicing at the drawing of water; has not seen a real rejoicing in his life*” (*The Babylonian Talmud*, translated by Michael L. Rodkinson, vol. 7, V, Succah, p. 77).

⁴⁹ Myers, Allen C., *The Eerdmans Bible Dictionary*, p. 167.

⁵⁰ *Encyclopaedia Judaica* nu specifică ce fel de munci erau permise în zilele intermediare, spunând doar că în aceste zile munca era permisă (*Encyclopaedia Judaica*, vol. 19, p. 299).

și aceasta cu precădere înspre săraci și străini (Deut. 16, 14)⁵¹. În aceste zile se obișnuia să se facă milostenie, întrucât sărbătoarea este una cu caracter euharistic⁵² și amintea de marile binefaceri pe care Dumnezeu le-a făcut popoului în una dintre cele mai grele perioade ale existenței sale: rătăcirea prin pustie⁵³. Astfel, ca mulțumire adusă lui Dumnezeu, până azi evreii fac acte de caritate, prin care încearcă a-și arăta grațitudinea față de Domnul care, atunci când lor le-a fost greu, a fost alături de ei ajutându-i și protejându-i⁵⁴.

Astăzi, în diaspora se țin prima, a doua, a opta și a noua zi ca zile depline de sărbătoare, *yom tov* (zile în care munca este interzisă), pe când în Israel se țin astfel doar prima și a opta zi⁵⁵. Aceste zile dedicate lui Dumnezeu poartă numele de **šabbāṭon** (שַׁבָּתוֹן), termen care desemnează *o zi de odihnă, o sărbătoare specială*⁵⁶.

Cea de-a șaptea zi a sărbătorii se numește **hoshana rabba**⁵⁷ (הוֹשַׁעֲנָא רַבָּה) și era întrucâtva deosebită de celelalte; în fiecare din cele șase zile anterioare, înainte de a face parada în jurul altarului, evreii puneau sulurile cu Tora pe un analog lângă altar. În ziua de **hoshana rabba** ritualul de înconjurare avea loc de șapte ori, iar sulurile cu Tora erau puse pe un analog înainte de cea de-a șaptea înconjurare⁵⁸. În timpurile post-talmudice s-a impus obiceiul ca noaptea care preceda **hoshana rabba** să fie petrecută în studiu și lectură, cu aplecare

⁵¹ Unger Merrill Frederick, Harrison R. K., Vos Howard Frederic, Barber Cyril J., *The New Unger's Bible Dictionary*, secț. **Booths, Feast of**.

⁵² *Encyclopaedia Judaica*, vol. 19, p. 299.

⁵³ Pr. prof. Mircea Basarab observă o aparentă inadverență între bucuria sărbătorii și greutățile perioadei istorice pe care o celebra Sukkot: rătăcirea prin pustiu. Însă sfinția sa conchide că durerile, lipsurile și greutățile viețuirii în deșert au fost copleșite de „*comemorarea eliberării din robia egipteană. Gândul eliberării și cuvântul libertate făceau ca să se uite toate dificultățile întâmpinate de poporul ales până la intrarea în pământul mult așteptat, căci într-adevăr ce bucurie mai mare poate fi pentru un popor decât scuturarea jugului robiei și constituirea unui stat național. Libertatea însemna că suflurile părinților erau descătușate de durerea morții premature a fiilor, căci „Faraon a poruncit la tot poporul său și a zis: Tot copilul de parte bărbătească, ce se va naște Evreilor, să-l aruncați în Nil” (Ex. 1, 22). Iudeii erau fericiți, căci sângele lor n-o să mai ude glia pământului străin. Șederea în deșert simboliza și pronia divină care s-a manifestat din belșug și în momentele oportune în timpul celor patruzeci de ani, astfel încât Sărbătoarea Corturilor; departe de a fi simbolul unei dureri sau triste amintiri, era o manifestare a veseliei și a bucuriei, o manifestare a mulțumirii” (Pr. Prof. Mircea Basarab, *Sărbătoarea Corturilor și interpretarea ei în creștinism*, p. 433).*

⁵⁴ http://www.hebrew4christians.com/Holidays/Fall_Holidays/Sukkot/sukkot.html.

⁵⁵ *New Catholic Encyclopedia*, vol. 2, p. 532.

⁵⁶ Baker, Warren: *The Complete Word Study Dictionary: Old Testament*, Chattanooga, TN, AMG Publishers, 2003, p. 1100.

⁵⁷ Conform *Dicționarului de iudaism*, acest nume este atribuit și unei rugăciuni speciale care se rostește în a șaptea zi de Sukkot. De asemenea, începând cu Evul Mediu, Hoshana Rabba este considerată, după Yom Kippur, ultima ocazie de a obține iertarea păcatelor comise în anul precedent (Dagobert D. Runes, *Dicționar de iudaism*, București, Ed. Hasefer, 1997, p. 136).

⁵⁸ http://www.hebrew4christians.com/Holidays/Fall_Holidays/Hoshana_Rabbah/hoshana_rabbah.html.

specială asupra Deuteronomului, dar era citită, tot atunci, și cartea psalmilor⁵⁹.

Ziua a opta se numește **shemini ațeret** (שְׁמִינִי עֶזְרֵת), și este tratată de către rabini ca o zi separată de restul sărbătorii, un praznic de-sine-stătător⁶⁰. Ea presupunea odihnă sabatică și adunare sfântă (Lev. 23, 36). În această zi evreii nu mai trebuiau să locuiască în sukkah (cort), ca jertfă se aduceau doar un vițel, un berbec, 7 miei și un ied (Num. 29, 36), procesiunea de aducerea a apei de la Siloam nu mai avea loc, iar lumina din curtea femeilor era stinsă⁶¹.

Astăzi, în Israel, cum spuneam și anterior, **Shemini Ațeret** coincide cu **Simhat Torah** (a se vedea în pasajul următor semnificația acestei expresii), pe când în diaspora 22 Tishri este **Shemini Ațeret**, iar în 23 este **Simhat Torah**⁶², astfel că sărbătoarea în sine durează opt zile în Israel și nouă zile în diaspora.

Shabbat Bereshit, Sabatul Genezei, este primul sabbat după Sukkot, când începe ciclul anual de citire a Torei în sinagogi, după ce precedentul ciclu fusese încheiat în ziua **Simhat Torah**. Numele acestei zile este în legătură cu primul cuvânt din Sfânta Scriptură, *bereshit*, care înseamnă întru început⁶³. Tora a fost împărțită în mai multe secțiuni, iar în fiecare săptămână a anului este citită una dintre ele în sinagogă, astfel că în cursul unui an întreaga Tora este citită integral. **Simhat Torah** (שְׂמֵחַת תּוֹרָה) înseamnă *bucuria Torei* și marchează încheierea ciclului anual de citire a Torei și începerea altuia nou. Nu se știe când a fost inițiat acest ciclu de citire; este posibil ca el să-și aibă originile cândva din timpul lui Ezdra, însă nu se poate preciza cu siguranță. În timp evreii au primit numele de „poporul cărții”, și aceasta datorită rolului pe care Tora l-a jucat în istoria și cultura lor⁶⁴. Obiceiul acesta a fost reluat în zilele noastre, astfel că însuși președintele Israelului citește o secțiune din aceasta în fața mulțimii⁶⁵.

După anul 70 d.H., care a marcat distrugerea Ierusalimului și, implicit, a templului, evreii dispersați în lume au continuat să celebreze Sukkot după modelul prezentat mai sus, adaptându-se, însă, la condițiile specifice locului în care se aflau⁶⁶.

⁵⁹ *Encyclopaedia Judaica*, vol. 19, p. 301.

⁶⁰ *Ibidem*.

⁶¹ Unger Merrill Frederick, Harrison R. K., Vos Howard Frederic, Barber Cyril J., *The New Unger's Bible Dictionary*, secț. **Booths, Feast of**.

⁶² *Encyclopaedia Judaica*, vol. 19, p. 734.

⁶³ *Ibidem*, vol. 18, p. 338.

⁶⁴ Schoville Keith N., *Ezra-Nehemiah*, Joplin Mo., College Press, 2001, p. 220.

⁶⁵ *Enciclopedia iudaismului*, p. 634; a se vedea și *Dicționar enciclopedic de iudaism*, p. 751.

⁶⁶ Unger Merrill Frederick, Harrison R. K., Vos Howard Frederic, Barber Cyril J., *The New Unger's Bible Dictionary*, secț. **Booths, Feast of**.

Concluzii.

Sărbătoarea Corturilor, ultima din grupul celor trei sărbători anuale evreiești de pelerinaj, constituie momentul de încununare a unui întreg an, celebrând, într-un spirit de amplă și unică jovialitate, încheierea muncilor agricole. Totodată, ea avea și un caracter euharistic⁶⁷, amintind de marile binefaceri pe care Dumnezeu le-a făcut poporului în una dintre cele mai grele perioade ale existenței sale: rătăcirea prin pustie. Astfel, ca mulțumire adusă lui Dumnezeu, până azi evreii fac în timpul sărbătorii acte de caritate, exprimând astfel grațitudinea față de providența divină, care le-a călăuzit pașii în momentele dificile ale istoriei, ajutându-i și protejându-i⁶⁸.

Celelalte două sărbători anuale evreiești de pelerinaj, Paștile și Cincizecimea, au dobândit sensuri noi în cadrul noului Legământ, ajungând să desemneze Învierea Domnului și Pogorârea Duhului Sfânt. Sărbătoarea Corturilor nu are un corespondent în arealul de praznice creștine, iar aceasta se datorează faptului că ea prefigurează sărbătoarea veșnică din Împărăția Cerurilor, iar cortul, element exponențial al sărbătorii, a devenit, în conformitate cu gândirea Sfinților Apostoli Pavel și Petru (II Cor. 5, 1, 4; II Pt. 1, 13-14), tip al trupului omenesc, în dublă perspectivă: stricăcioasă și anastasică. Astfel trupul, acest *cort trecător*, va primi valențele nesticăciunii atunci când *cortul lui Dumnezeu* va fi *cu oamenii și El va sălășlui cu ei și ei vor fi poporul Lui și însuși Dumnezeu va fi cu ei* (Apoc. 21, 3), adică în timpurile eshatologice, când întreaga creație va fi restaurată, iar umanitatea răscumpărată va prăznui veșnica sărbătoare a comuniunii perpetue cu Dumnezeu.

⁶⁷ *Encyclopaedia Judaica*, vol. 19, p. 299.

⁶⁸ http://www.hebrew4christians.com/Holidays/Fall_Holidays/Sukkot/sukkot.html.